

РИНОК ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА

MARKET OF FINANCIAL MEDIATION

В статті розкрито теоретичні підходи до визначення сутності фінансового посередництва, обґрунтовано роль та значення фінансового посередництва в ринковій економіці. Функціонування фінансових посередників відіграє важливе значення у забезпеченні суспільного добробуту та має позитивний вплив на економіку України через сприяння ефективному перерозподілу капіталу та розширення пропозиції інвестиційних ресурсів.

There was theoretical going exposed in the article with definition of financial mediation essence, grounded role and importance of financial mediation in the market economy. The article is devoted to the study of theoretical approaches to determining the nature of financial mediation, grounding the role and importance of financial mediation in the market economy. Financial intermediaries play an important role in the money market functioning and through it in the market economy development, their economic goal consists in providing basic money market entities with highest favorable conditions for their successful operating. Review of financial intermediary's activity indicates their important role in the funds transferring within the financial system, to make easier this process between «points of savings excess» and «points of savings shortage». Complex and various structures of the institutions engaged in the savings mobilization and its further investments with the income obtaining purpose, ensures the effectiveness of financial intermediaries activity. Review of the different author's approaches to the study of «financial mediation» and scientific views systematization gives consideration to assert different interpretations and collision of the concept essence definition that more fully revealed through its classification. This will provide an opportunity to highlight those financial intermediaries that are crucial and important according to its functional purpose and nature of the services provided. In particular, it's worth noting that financial service is the product of financial intermediary's activity. International researches show that there is more productive growth of national wealth in the countries with a developed system of financial intermediaries, which mean «relatively higher accumulated financial potential per unit of GDP». Financial institutions in advanced economies perform the redistribution of financial assets among market participants, forwarding to its savings. Ukraine belongs to the countries with the developing economies and, consequently, financial mediation is in the early stages of development. The volume of capital attracted by financial intermediary describes its position among companies of such type. They try to improve the quality and moderateness of its services competing with each other and to provide additional benefits to shareholders. The presence of such internal group competition makes financial intermediaries to reduce their costs of doing business in order to decreasing value of their services. There are also intergroup competition occurs. Financial intermediaries functioning play a vital role in ensuring public welfare and have a positive impact on the economy of Ukraine over promotion of the efficient capital allocation and ability of investment resources extension.

Ключові слова: фінансове посередництво, банк, фінансові послуги.

Keywords: financial mediation, bank, financial services.

Володимир Крук
к. е. н.,
старший викладач
Володимир Ковтун
аспірант,
кафедра
банківських
інвестицій
ДВНЗ «Київський
національний
економічний
університет імені
Вадима Гетьмана»

Volodymyr Kruk
PhD,
Senior lecturer
Volodymyr Kovtun
postgraduate,
Investment banking
department
SHEI «Kyiv
National Economic
University named
after Vadym
Hetman»

ТЕОРІЯ

Ринок фінансового посередництва є однією з найважливіших складових сучасної економіки. Зокрема, поява інституту фінансового посередництва в Україні пов'язана з переходом національної економіки, яка до початку 90-х років базувалась на адміністративно-командних методах управління, а ринкові засади певного імпульсу розвитку інституту фінансового посередництва надали процеси масової приватизації в Україні, наслідком яких стало наповнення фондового ринку необхідними інструментами передусім – акціями приватних підприємств.

І хоча палітра фінансових посередників в Україні не є широкою, це пояснюється тим, що в державі обсяг заощаджень а, отже, й попит на послуги фінансових посередників наразі є незначним, усе-таки фінансове посередництво в Україні розвивається досить високими темпами, причому цей процес характеризується появою все нових видів інструментів, що функціонують в цій сфері та ускладненням форм фінансового посередництва.

Аналіз діяльності фінансових посередників свідчить про їх важливу роль у переміщенні коштів у рамках фінансової системи, в полегшенні процесу переміщення коштів між «точками надлишку заощаджень» і «точками нестачі заощаджень».

Складна і різноманітна структура інститутів, що здійснюють мобілізацію заощаджень і подальше їх вкладення з метою отримання доходу, забезпечує ефективність діяльності фінансових посередників.

Отже, звернемося до теоретичного аналізу поняття «фінансове посередництво».

Вивчення численних наукових праць показало, що найбільше преважує дуалістичне трактування фінансового посередництва. Так, науковець Зимовець виділяє широке та вузьке розуміння фінансового посередництва. У широкому розумінні фінансове посередництво – це будь-яка професійна посередницька діяльність на фінансових ринках, включаючи комісійну діяльність з цінними паперами, пред-

ставницьку, довірчу, тощо. У вузькому ж розумінні фінансове посередництво – це діяльність із залучення і розміщення коштів індивідуальних інвесторів (клієнтів), яка передбачає тривалі відносини між індивідуальними інвесторами та фінансовими посередниками і, відповідно, нагромадження активів на балансах цих фінансових посередників» [1, с. 5-6].

Досить ґрунтовним є дослідження відомого українського дослідника М.І. Савлука, який визначив фінансових посередників як тих, що діють у секторі непрямого фінансування та займаються акумуляцією вільного грошового капіталу та розміщенням його серед позичальників – витравників від свого імені та за власні кошти, створюючи власні зобов'язання і власні вимоги [2, с. 267.].

З погляду С.В. Герасимової, фінансові посередники – це сукупність фінансових установ (банки, страхові компанії, кредитні спілки, пенсійні фонди). Ці установи акумулюють кошти фізичних та юридичних осіб, зокрема й шляхом випуску цінних паперів, а потім на комерційних засадах надають ці кошти позичальникам [3, с. 103-111].

Досить коректним та логічним є визначення фінансового посередництва в працях відомого американського економіста Ф. Мишкіна. Він визначив фінансове посередництво як процес непрямого інвестування, за якого фінансові посередники акумулюють кошти у тих суб'єктів економіки, що відчувають потребу у додаткових ресурсах.

Варто звернути увагу на працю англійського економіста А. Пігу, який в своїх твердженнях акцентує увагу на роль фінансового посередництва в економічному розвитку, що базується на доцільності розподілу ризиків інвестування між індивідуальними інвесторами та фінансовими посередниками. посередниками. З погляду вченого система фінансового посередництва сприяє раціональному розміщенню фінансових ресурсів, які беруть на себе ризики інвестування та управляють ними [1, с. 10-11]. Вче-

ний А. Маршалл майже аналогічно підходить до з'ясування ролі фінансових посередників в економічному середовищі країни. Вчений відводить фінансовому посередництву важливе місце, оскільки фінансові посередники забезпечують підприємців кредитними ресурсами, що виступає рушійною силою підвищення ефективності і багатства нації [4, с. 326].

На нашу думку, досить цікавими є дослідження фінансових посередників Девідом С.Кідуелом, який відзначив, що вони представляють собою фінансові інститути, які акумулюють фонди від однієї групи інвесторів і роблять їх доступними для інших економічних одиниць [5, с.314].

Дослідження продовжили та поглибили відомі вчені В. Миловидов та В. Корнеєв, які відзначили професійну діяльність банківських та небанківських фінансових установ. Особливої уваги заслуговує розкриття фінансового посередництва через їх функції, а саме: переміщення грошових ресурсів з однієї галузі в інші; управління ризиками, страхування окремих видів ризиків; покращення кредитування та організація нових підприємств і участі в управлінні ними» [6, с. 12-16].

Зауважимо, що аналіз підходів різних авторів до дослідження «фінансового посередництва» та систематизація їхніх наукових поглядів дає підстави стверджувати про неоднозначність та суперечливість визначення сутності поняття, що більш повно розкривається через їх класифікацію. Це дасть можливість виокремити тих фінансових посередників, які є визначальними та пріоритетними за своїм функціональним призначенням та характером наданих послуг. Зокрема, варто відзначити, що продуктом діяльності фінансових посередників є фінансова послуга. З економічної точки зору, фінансові послуги – це послуги, що пов'язані з трансформацією грошових ресурсів в грошовий капітал, а фінансовий посередник – це установа, яка забезпечує цю трансформацію. Можна уявити, що розподіл фінансових посередників на

той чи інший вид: банк, інвестиційна установа, страхова компанія відбувається залежно від типу фінансової діяльності, яку виконують фінансові посередники.

У вітчизняній і зарубіжній літературі виділяють різні підходи до класифікації фінансового посередництва. К. Джалан окреслює дві групи фінансових посередників: фінансові посередники, що надають консультаційні послуги, і фінансові посередники на основі активів. Перша група посередників (інститутів) надає такі консультативні послуги, як андеррайтинг, управління портфелем цінних паперів, синдикований кредит, злиття та поглинання, реструктуризація. Друга група посередників фінансує специфічні вимоги своїх клієнтів [7].

За класифікацією, яка пропонується Європейським центральним банком, серед фінансових посередників визначають монетарні фінансові інститути (МФІ) та інші фінансові посередники. До монетарних фінансових інститутів належать ЕЦБ, НЦБ країн-учасниць, кредитні інститути, а також некредитні інститути, бізнес яких побудований на основі залучення коштів від об'єктів, відмінних від МФІ, та інвестування їх у цінні папери. До групи інших фінансових посередників входять компанії, що займаються довгостроковим фінансуванням: лізингові компанії, фінансові транспортні компанії, які є власниками сек'юритизованих активів, дилери цінних паперів і деривативів, венчурні компанії.

Як відзначає М. Савлук, «такий різнобій у класифікації фінансового посередництва зумовлюється двома обставинами: відсутністю однозначного трактування самого поняття «банк» та відсутністю загальновизнаних критеріїв класифікації всіх посередників».

Сучасна класифікація, на наш погляд, фінансових посередників в Україні передбачає включення до їх складу: банки, страхові компанії, інвестиційні фонди, кредитні спілки та недержавні пенсійні фонди (рис1).

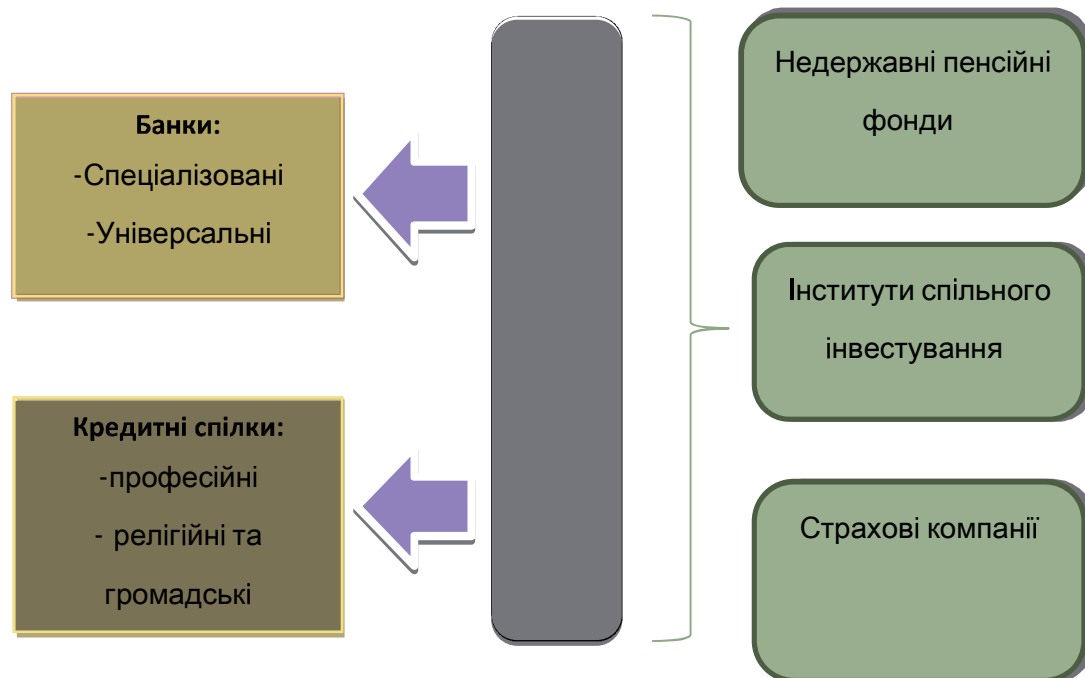

Рис. 1. Класифікація фінансових посередників

Фінансові посередники відіграють важливу роль у функціонуванні грошового ринку, а через нього - у розвитку ринкової економіки, їх економічне призначення полягає в забезпеченні базовим суб'єктам грошового ринку максимально сприятливих умов для їх успішного функціонування. За допомогою фінансових посередників інвестори можуть вкладати грошові кошти у фінансові активи або вилучати їх з цього процесу інвестування. Фінансові посередники за певну плату допомагають учасникам ринку залучати кошти, які їм необхідні. При цьому, чим вища оплата фінансових посередників, тим нижча конкурентна позиція позичальника на фінансовому ринку. Залучаючи кошти та інвестуючи, фінансові посередники за великих обсягів операцій, зменшують витрати та ризики на кредитному ринку та ринку акцій і облігацій. У разі потреби фінансові посередники можуть викупити фінансові активи або продати їх інвесторам. Фінансові посередники можуть забезпечувати фінансовим активам ліквідність і стабілізувати діяльність ринку під час викупу і продажу фінансових активів, протидіючи значним коливанням цін.

Міжнародні дослідження засвідчують, що в країнах з розвинутою

системою фінансового посередництва приріст національного багатства відбувається більш продуктивно, тобто «відносно вище накопичений матеріальний потенціал з розрахунку на одиницю ВВП» [Р. 688–726.]. Показники розвитку фінансової системи в цілому та фінансових посередників засвідчують стійкий причинно-наслідковий зв'язок з довгостроковими темпами економічного зростання. Інші дослідники відводять фінансовим установам достатньо пасивну роль у посередницьких послугах. Науковці мотивують це, зокрема, посиленнями на економетричні дослідження фінансових ринків одинадцяти країн, де не вдалося виявити суттєвий зв'язок між економічним зростанням і розвитком фінансових установ. Така ж тенденція через незначну частку фінансового ринку в джерелах інвестицій властива і країнам з перехідною економікою, зокрема й Україні.

Варто відмітити, що фінансові установи у країнах з розвинутою економікою здійснюють перерозподіл фінансових активів між учасниками фінансового ринку, сприяючи їх заощадженню. Україна належить до країн, економіка яких розвивається, а, отже, фінансове посередництво перебуває на початкових етапах роз-

витку. Сьогодні, на ринку України фінансовими посередниками є такі банківські установи, як ПАТ «Кредобанк», «Родовід банк», «Укресім банк», «Форум банк», «Приват банк», «ProCreditBank» тощо.

Обсяги залучених фінансовим посередником капіталів характеризують його позиції серед компаній свого типу. Вони, конкуруючи між собою, намагаються поліпшити якість та доступність своїх послуг і забезпечити додаткові вигоди для акціонерів. Наявність такої внутрішньогрупової конкуренції змушує фінансових посередників зменшувати свої витрати на ведення бізнесу з метою зменшення вартості своїх послуг. Також відбувається міжгрупова конкуренція. Намагаючись забезпечити для своєї групи конкурентні переваги, такі організації намагаються впливати на прийняття рішень та внесення змін у діюче законодавство (лобіювання).

Функціонування фінансових посередників відіграє важливе значення у забезпеченні суспільного добробуту та має позитивний вплив на економіку України через сприяння ефективному перерозподілу капіталу та розширення пропозиції інвестиційних ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зимовець В.В., Зубик С.П. Фінансове посередництво: Навч. посіб. / В.В. Зимовець, С.П. Зубик. – К.: КНЕУ, 2004.- 288с. (с. 10-11)
2. Савлук М.І. Гроші та кредит: підручник / за ред. М.І. Савлук.- 3 вид.- К.: КНЕУ, 2002. – 598с.
3. Герасимова С.В. Роль фінансових посередників в організації інвестиційної діяльності акціонерних товариств / С.В. Герасимова // Фінанси України. – 2007. – № 4. – С. 103-111
4. Історія економічних учень: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. – С. 84.

5. Кидуэлл Д.С., Петерсон Р.Л., Блэкуэлл Д. У. Финансовые институты, рынки и деньги /Д.С. Кидуэлл, Р. Л. Петерсон, Д.У. Блэкуэлл. – СПб:Издательство «Питер», 2000. – 752с.

6. Корнеєв В.В. Фінансові посередники як інститути розвитку: монографія/ В.В. Корнеєв – К.: Основа, 2007. – 192с.

7. Karna Jalan. Role of Financial Intermediaries in The 21st Century [Електронний ресурс] / Jalan Karna. – Режим доступу: http://www.indianmba.com/Occasional_Papers/OP125/op125.html.

REFERENCES:

1. Zymovets V.V., Zubyk S.P. Financial mediation: Educational accessories / V.V. Zymovets, S.P. Zubyk. – К.: KNEU, 2004.- 288с. (p. 10-11)
2. Savluk M.I. Money and Credit: Educational accessories / edited by M.I. Savluk.- 3-d publication К.: KNEU, 2002. – 598p.
3. Herasymova S.V. The role of financial intermediaries in investment activity performing of joint-stock company / S.V. Herasymova // Finance Ukraine. – 2007. – № 4. – p. 103-111
4. The history of economic learning: Educational accessories / edited by. V.D. Bazulevycha. – К.: Znannya, 2004. – p. 84.
5. Kidwell D.S., Peterson R.L., Blackwell D. U. Financial institutions, markets and money /D.S. Kidwell, R. L. Petersen, D.U. Blackwell. – Publishing house: «Piter», 2000. – 752p.
6. Korneev V.V. Financial intermediaries as the development institute: monograph/ V.V. Korneev – К.: Osnova, 2007. – 192p.
7. Karna Jalan. Role of Financial Intermediaries in The 21st Century [Internet version] / Jalan Karna. – Access: http://www.indianmba.com/Occasional_Papers/OP125/op125.html.

РІЦНУ